

Nr 113

Av herr **Holmberg m. fl.**, om vissa sparstimulerande åtgärder inom beskattningen.

(Lika lydande med motion nr 97 i Första kammaren)

Tiden efter det andra världskriget har kännetecknats av snabb levnadsstandardökning för praktiskt taget alla medborgargrupper. Den internationellt sett mycket höga levnadsstandarden har kunnat uppnås tack vare hög arbetstakt, god utbildning, förutseende planering hos näringslivet och goda relationer mellan arbetsmarknadens parter inom ramen för fri företagsamhet och fri konkurrens.

Alla politiska partier har varit och är överens om att en fortgående ökning av de enskilda medborgarnas disponibla inkomster är en viktig målsättning för den ekonomiska politiken. Det råder olika meningar om hur denna målsättning bäst skall främjas, men om målsättningen i och för sig står det inte politisk strid.

Däremot råder det djupgående motsättningar i fråga om synen på förmögenhetsbildningen i samhället. Från vårt partis sida har ständigt hävdats det angelägna i att främja ett ökat personligt sparande hos medborgarna och därmed på sikt en allt jämnare spridning av förmögenheterna i samhället, medan man från socialdemokratiskt håll konsekvent arbetat i riktning mot ett ökat kollektivt sparande. Den tillväxt av många nya, små och medelstora förmögenheter, som borde ha varit en naturlig följd av den snabba ekonomiska expansionen, har därför varit mycket låg.

En av de bärande principerna i moderata samlingspartiets ideologi är en motvilja mot all maktkoncentration i samhället. Vårt samhällsideal är i stället ett samhälle byggt på individuellt ansvar, ett samhälle av fria medborgare i samverkan. Ett sådant samhälle av fria medborgare förutsätter en betydande ekonomisk frihet, som endast kan grundas på den enskilda äganderätten.

Från rent teoretiska utgångspunkter kan man visserligen tänka sig ett samhälle med politisk demokrati, men utan enskild äganderätt och utan ekonomisk frihet. Allt beslutsfattande även i de ekonomiska frågorna skulle då samlas till de politiska organen, och medborgarna ges möjlighet att i valen uttrycka sin mening om ekonomi och näringslivsfrågor. Men detta är och förblir en tankekonstruktion. Det finns inget enda exempel på en

stat, där ekonomisk ofrihet och politisk frihet kunnat förenas. Den maktkoncentration som uppstår i ett samhälle där all mänsklig aktivitet ytterst styrs av staten, omöjliggör helt enkelt politisk frihet i vanlig mening. Detta är det första, och viktigaste, skälet för vår tro på den privata äganderätten.

Det är vidare genom marknadsekonomin, där många enskilt ägda och enskilt styrda företag konkurrerar, som vårt lands materiella välstånd uppkommit. All praktisk erfarenhet visar att i de länder där den enskilda äganderätten avskaffats har också det ekonomiska kontrollinstrument som konkurrensen representerar försvunnit. Detta har praktiskt taget alltid lett till en mycket lägre ekonomisk tillväxttakt. Eftersom ekonomisk tillväxt är en förutsättning för en allmän höjning av levnadsstandarden utgör det en av våra viktigaste politiska målsättningar.

Detta är det andra viktiga skälet till att vi slår vakt om den enskilda äganderätten.

Men härutöver har det privata ägandet en betydelsefull trygghetsskapande funktion. Det råder ingen tvekan om att även en relativt liten förmögenhet ger sin ägare en känsla av trygghet och potentiell valfrihet i olika situationer, som ett aldrig så väl utbyggt socialförsäkringssystem inte kan ge.

Vetskapen att inte i alla oförutsedda lägen vara hänvisad till samhällets eventuella möjligheter att ge hjälp innebär ett personligt oberoende som det är angeläget att försöka ge alla del av.

Detta är den tredje orsaken till vår uppskattning av den enskilda äganderätten.

Förmögenhetsstrukturen i dag

Kapitalskatteberedningen redovisar i sitt betänkande statistiska uppgifter som kan belysa den aktuella förmögenhetsstrukturen i Sverige. Skattepliktiga förmögenheter (d. v. s. förmögenheter över 100 000 kronor) enligt 1966 års taxering fanns till ett antal av drygt 200 000. Denna siffra motsvarar drygt 5 % av antalet taxerade inkomster.

Kapitalskatteberedningen redovisar också, med utgångspunkt i 1966 års taxeringsstatistik, hur förmögenheterna fördelar sig på olika förmögenhetsklasser. Det visar sig därvid, att trots att endast drygt 5 % av de skattskyldiga har skattepliktiga förmögenheter, så representerar deras samlade förmögenhetssumma 48,1 %, d. v. s. nästan hälften, av den totala förmögenhetssumman på privata händer i landet.

Kretsen av förmögenhetsägare är således fortfarande liten. Det är också anmärkningsvärt att stabiliteten i förmögenhetsstrukturen är så stor. Mellan 1950 och 1964 sjönk de 10 % största förmögenhetsägarnas andel av förmögenhetssumman från 40 till 39 %. Motsvarande förändring för de 50 % största förmögenheterna var från 76 till 75 %. Detta skulle givetvis inte ha varit fallet, om den snabba inkomstökningen under efterkrigstiden också

motsvarats av tillkomsten av många nya mindre och medelstora förmögenheter.

Parallellt med denna stagnation i fråga om den privata förmögenhetsbildningen har emellertid staten och kommunerna kraftigt ökat sina tillgångar. I fråga om stat och kommun har utvecklingen varit så snabb och så omfattande att man med skäl kan tala om en fortgående koncentrationsprocess. Då det i fråga om stat och kommun uppstår en kombination av förmögenhetskoncentration och politisk makt, är det uppenbart att denna utveckling representerar en ständigt fortgående maktkoncentration.

Vi kan således konstatera, att dagens förmögenhetsstruktur är mycket avlägsen från vad vi inledningsvis angav vara vårt partis samhällsideal. Den privata förmögenhetsbildningen har varit obetydlig i förhållande till de förutsättningar som funnits, och den statliga och kommunala förmögenhetskoncentrationen har ökat kraftigt. Det är inte minst mot denna bakgrund, och i övertygelse om att den enskilda människan har ett behov av ett personligt ekonomiskt oberoende, som vi under många år påyrkat åtgärder för att sprida ägandet i samhället.

Sparandet

Den förda ekonomiska politiken kännetecknas av en medveten strävan från den socialdemokratiska regeringens sida att på olika sätt gynna det kollektiva ägandet och sparandet. Exempel härpå utgör det kollektiva sparandet i AP-fonden, den statliga investeringsbanken och den omfattande skattefinansieringen av offentliga investeringar.

Detta har heller inte undgått att påverka det enskilda sparandet. Statistiken över hushållssparandets utveckling visar att detta under senare tid närmast stagnerat. Vi finner det därför nödvändigt att med olika medel främja ett ökat enskilt sparande.

Vidare bör det enskilda sparandet i större omfattning kunna bidra till den offentliga sektorns kapitalbehov. Ett högre enskilt sparande underlättar den ekonomiska politikens uppgifter och inskränker behovet av högre skatter för skattefinansiering av offentliga investeringar.

En omläggning av politiken i denna riktning måste dock gå hand i hand med sådana stimulansåtgärder som säkerställer ett totalt sparande av tillräcklig omfattning. För människor som inte tidigare varit vana att regelbundet spara torde sparstimulansen lättast kunna åstadkommas om man knyter sparandet till olika former av s. k. målsparande.

Bostadssparande

En egen bostad är av naturliga skäl ett sparmål av mycket hög angelägenhetsgrad, särskilt för många ungdomar. Betydande resultat borde kunna nås om bostadssparandet stimulerades. Vi föreslår att den som under något av

åren 1971 till och med 1976 — alltså under en sexårsperiod — sätter in pengar på ett särskilt bostadskonto skall få dra av det sparade beloppet i sin deklaration. Som maximalt årligt belopp föreslår vi 1 500 kronor för ensamstående och 3 000 kronor för äkta makar, d. v. s. för hela sexårsperioden maximalt 9 000 respektive 18 000 kronor. De insatta medlen skall vara avsedda för förvärv av eget hem eller för att betala insats i bostadsrättsförening eller bostadsförening. Att ägaren använder en del av fastigheten för yrkesverksamhet bör inte utgöra något hinder och inte heller den omständigheten att bostaden är uppförd på en jordbruksfastighet. Om pengarna tas ut från banken utan att användas för bostadsförvärv, skall de i vanlig ordning upptagas till beskattning.

Den som har eget hem och på sina lån gör större amorteringar än »normala» skall enligt vårt förslag få dra av överskjutande belopp, dock maximalt 700 kronor. För skattskyldig som har hemmavarande barn under 16 år föreslår vi att maximum skall höjas med 200 kronor per barn. Såsom normal amortering bör kunna betraktas ett belopp motsvarande 1,5 % av taxeringsvärdet.

Aktiesparande

En sparform som det från våra utgångspunkter är särskilt angeläget att stimulera är aktiesparandet, då det dels erbjuder spararen säkerhet mot inflation, dels bidrar till en breddning av delägarskapet i näringslivet. Även om denna sparform under senare år vunnit i popularitet också bland småspararna, är det uppenbart att ytterligare stimulansåtgärder skulle kunna bredda kretsen av aktiesparare betydligt.

Aktierna har hittills svarat för en mycket liten del av efterfrågan på kapitalmarknaden. Anledningen till att aktiemarknaden under efterkrigstiden inte utnyttjats i den omfattning som i och för sig hade varit motiverad, beror till väsentlig del på att kapitalanskaffningen genom aktier varit ofördelaktig från skattesynpunkt. En viss modifiering av dubbelbeskattningen kom visserligen till stånd genom den s. k. Annell-lagen, som antogs av riksdagen 1960, innebärande avdragsrätt för 5 % utdelning på nytecknade aktier. Även om denna åtgärd tidvis gett upphov till ökad emissionsverksamhet, är det uppenbart att den inte medfört någon mer genomgripande förändring i fråga om företagens val av finansieringsväg.

En successiv avveckling av skatten på den utdelade vinsten från aktiebolagen skulle med all sannolikhet medföra att företagen i växande utsträckning ombesörjde sin kapitalanskaffning genom aktieemissioner. Detta skulle verksamt bidra till att öka det totala aktiematerialet, vilket är en förutsättning för att aktieägandet skall kunna bli mera spritt.

Åtgärder bör vidare vidtas i syfte att göra aktiematerialet mera lättillgängligt än för närvarande. I samband med de omläggningar av teknisk

natur som förutskickats i fråga om värdepappershandeln bör åtgärder vidtas för att förenkla aktiehandeln. Så t. ex. bör bankerna medges rätt att som en serviceåtgärd ha ett mindre antal aktier liggande för »strököpare». Detta kräver ändringar i banklagstiftningen.

Tillsammanantagna skulle dessa åtgärder kunna bilda grunden för en snabb breddning av aktiesparandet och därmed bidra till att öka kretsen av delägare i det svenska näringslivet.

De mindre och medelstora företagens villkor inom jordbruk, handel och industri

Även om dessa reformer genomförs, kvarstår dock det faktum att de mindre och medelstora företagen dominerar inom svenskt näringsliv. En mycket betydande del av det privata ägandet i Sverige utgörs just av ägande av små och medelstora företag. För att bereda denna del av näringslivet gynnsamma betingelser erfordras andra metoder än de som ovan berörts. Den helt övervägande delen av dessa företag kommer också i fortsättningen att förbli utestängda från aktiemarknaden. De åtgärder vi förordar för dessa företag inrymmer en mängd förslag som berör företagsbeskattning och nya källor till kapitalanskaffning. Då dessa emellertid till största delen är av teknisk karaktär, har vi valt att redovisa dem separat. I fråga om förslag till förbättringar för de mindre och medelstora företagen hänvisar vi till motionerna nr I: 90 och II: 105.

Ett krav, som vi vid flera tillfällen aktualiserat, vill vi dock framföra i detta sammanhang. Inkomst av kapital är för närvarande fri från skatt intill ett belopp av 400 kronor för ensamstående och 800 kronor för äkta makar. Men denna skattefrihet gäller sådan kapitalavkastning som faktiskt kan beläggas, d. v. s. ränta på inestående bankmedel, utdelning på aktier m. m. Vi anser att denna skattefrihet bör gälla även för innehavare av rörelse, t. ex. ett jordbruk.

Någon principiell skillnad föreligger inte mellan den avkastning som erhålles av på bank insatta medel och aktieinnehav och den avkastning som erhålles av rörelse vari en person investerat sitt sparkapital. En del av rörelseresultatet kan hänföras till den personliga arbetsinsatsen medan en annan del härrör från det insatta kapitalet. Vi föreslår därför att en person som insatt sitt sparkapital i jordbruk, annan fastighet eller rörelse skall erhålla samma skatteförmån som om han haft inkomst av kapital.

Delägarskap i företag

En metod att främja ägandespridningen i samhället representeras av vinstandelssystemet. Tanken på ett mer generellt genomfört vinstandelssystem har många gånger framförts i den svenska politiska diskussionen, men utan påtagliga resultat. De företag som tillämpar vinstandelssystem är

alltjämt fåtaliga, och hittills har intresset på både arbetsgivar- och arbetstagarhåll varit svagt. Nackdelarna har framstått som mera tungt vägande än fördelarna. Däremot har olika former av vinstandelssystem prövats i vissa andra länder. Erfarenheterna från USA, där ca 6 miljoner löntagare i 135 000 företag omfattas av vinstandelssystemet, är positiva. I Frankrike har man nyligen till och med lagstiftat om vinstandelssystem i stor omfattning.

Vinstandelssystemets fördel ligger bl. a. i att historiskt betingade och i dagens läge omotiverade motsatsförhållanden mellan arbete och kapital, mellan arbetsgivare och anställda, på sikt kan undanröjas. Den intressegemenskap som de facto redan finns mellan dem som på olika sätt deltar i ett företags verksamhet framstår som klarare och känslan av ett gemensamt ansvar och en gemensam målsättning främjas.

Ett vinstandelssystem bidrar emellertid inte i och för sig till att sprida ägandet i samhället. Det gör däremot ett system som är så utformat att det bereder de anställda delägarskap. Vinstandelarna skulle således tillfalla de anställda i form av andelar i företaget. Härigenom sker en faktisk, årligen återkommande ägandespridning. Ett system av detta slag bör i de fall företagen och anställda kommer överens härom kunna utformas så att företagen ges rätt att göra skattefri avsättning av en viss del av den redovisade årsvinsten, motsvarande vad som såsom aktier eller i annan form utgår till de anställda.

Ett system av detta slag är förknippat med många tekniska problem. Det kan ifrågasättas om det är riktigt att betrakta vinstandelar som kvarhålls i företagen såsom lön för den anställde, på vilket vanlig inkomstskatt skall läggas. Även i fråga om möjligheterna för den anställde att omvandla andelarna i likvida medel måste närmare utredning göras liksom om vilka ändringar i gällande lagstiftning som ett sådant förslag förutsätter. Vi vill sålunda påyrka att en allsidig utredning verkställs, med uppgift att utarbeta en modell i enlighet med de riktlinjer vi här angivit.

Under återopandande av vad som ovan anförts hemställer vi,

1. att riksdagen måtte antaga följande

a) *Förslag*

till

Förordning om bostadssparande

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som under ett eller flera av åren 1971—1976 insätter medel i bank eller annan penninginrättning å särskilt konto för bostadsanskaffning (bo-

stadskonto) må åtnjuta uppskov med taxering till kommunal och statlig inkomstskatt för vad sålunda insatts efter vad nedan sägs.

2 §.

Uppskov enligt 1 § må äga rum för ett belopp om högst 1 500 kronor per år under nämnda period, dock att för äkta makar beloppet må utgöra högst 3 000 kronor per år.

3 §.

Å bostadskonto insatta medel skola vara avsedda för förvärv av eget hem, eller för gäldande av insats i bostadsrättsförening eller bostadsförening. Den omständigheten att bostaden är förenad med utrymme för ägarens yrkesverksamhet skall ej utgöra hinder för uppskov, som i 1 § sägs, under förutsättning att bostadsändamålet prövas vara det väsentliga, ej heller den omständigheten att bostaden är uppförd å jordbruksfastighet.

4 §.

Belopp, för vilket uppskov med taxering erhållits, skall upptagas som intäkt av tillfällig förvärvsverksamhet för det beskattningsår då uttag från bostadskonto sker, såvida icke de uttagna medlen under beskattningsåret använts för ändamål som i 3 § sägs, i vilket fall skattebefrielse skall äga rum.

Å bostadskonto insatta medel, som icke uttagits före utgången av år 1980, skola upptagas till beskattning enligt 1982 års taxering.

5 §.

Bank eller annan penninginrättning, som mottagit insättning på bostadskonto, har att varje år före den 1 februari underrätta taxeringsnämnd i vederbörandes hemortskommun om sammanlagda beloppet av under nästföregående kalenderår verkställd insättning å bostadskonto, eller utbetalning från sådant konto.

6 §.

Kungl. Maj:t äger meddela de närmare föreskrifter som erfordras för tillämpning av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1971, dock att bestämmelserna icke skola tillämpas vid 1971 års taxering eller vid eftertaxering för 1971 eller tidigare år.

b) Förslag

till

Lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas att till följande paragrafer i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) skola fogas nya moment av nedan angiven lydelse, nämligen till 22 § ett moment, betecknat 4, till 25 § ett moment, betecknat 4, till 29 § ett moment, betecknat 5, samt till 46 § ett moment, betecknat 5, ävensom att till anvisningarna till 22 § samma lag skall fogas en ny punkt, betecknad 9, av den lydelse som nedan sägs.

22 §.

4 mom. Fysisk person, som haft intäkt varom i 21 § förmäles, äger där bruttointäkten överstiger sammanlagda beloppet av de i 1 eller 3 mom. avsedda kostnaderna, utöver avdrag för dessa kostnader, åtnjuta extra avdrag med 400 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, må nu avsett avdrag för dem båda gemensamt åtnjutas med 800 kronor. I intet fall må dock skattskyldig åtnjuta extra avdrag med högre belopp än som svarar mot skillnaden mellan bruttointäkten och summan av de i 1 eller 3 mom. avsedda kostnaderna och ej heller med högre belopp än som motsvarar 4 procent av den skattskyldiges i jordbruket nedlagda skattepliktiga förmögenhet. Extra avdrag som här sägs må vidare, tillsammans med förekommande extra avdrag enligt 25 § 4 mom. och 29 § 5 mom., endast åtnjutas i den mån avdrag enligt 39 § 3 mom. icke kunnat tillgodogöras av den skattskyldige.

25 §.

4 mom. Fysisk person, som haft intäkt varom i 24 § förmäles, äger där bruttointäkten överstiger sammanlagda beloppet av de i 1 eller 3 mom. avsedda kostnaderna, utöver avdrag för dessa kostnader, åtnjuta extra avdrag med 400 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, må nu avsett avdrag för dem båda gemensamt åtnjutas med 800 kronor. Vad angår inskränkning i rätten att åtnjuta extra avdrag som här sagts skola bestämmelserna i 22 § 4 mom. och i punkt 9 av anvisningarna till 22 § äga motsvarande tillämpning.

29 §.

5 mom. Fysisk person, som haft intäkt varom i 28 § förmäles, äger där bruttointäkten överstiger sammanlagda beloppet av de i 1 mom. avsedda kostnaderna, utöver avdrag för dessa kostnader, åtnjuta extra avdrag med 400 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och

levt tillsammans med andra maken, må nu avsett avdrag för dem båda gemensamt åtnjutas med 800 kronor. Vad angår inskränkning i rätten att åtnjuta extra avdrag som här sagts skola bestämmelserna i 22 § 4 mom. och i punkt 9 av anvisningarna till 22 § äga motsvarande tillämpning.

46 §.

5 mom. Har skattskyldig, som är ägare av annan fastighet, inrättad till bostad åt en familj jämte personliga tjänare (enfamiljsfastighet) eller två familjer jämte personliga tjänare (tvåfamiljsfastighet) eller som innehar lägenhet med bostadsrätt, under beskattningsåret verkställt amortering av skuld å sådan fastighet eller sådan lägenhet till ett belopp överstigande 1,5 procent av fastighetens taxeringsvärde eller beträffande bostadsrättslägenhet den del av fastighetens taxeringsvärde, som belöper å lägenheten, må han i hemortskommunen åtnjuta avdrag för överstigande amortering, dock högst med ett belopp av 700 kronor — jämte i förekommande fall 200 kronor för ettvarrt hemmavarande barn under 16 år — och endast i den mån den sammanlagda amorteringen icke motsvaras av en minskning under beskattningsåret av den skattskyldiges eller dennes makes sammanlagda hos banker och andra penninginrättningar innestående medel.

Anvisningar

till 22 §.

9. Beräkningen av den skattskyldiges i jordbruket nedlagda skattepliktiga förmögenhet skall ske på grundval av bestämmelserna i 2—5 §§ förordningen om statlig förmögenhetsskatt.

Om extra avdrag enligt 22 § 4 mom., 25 § 4 mom. eller 29 § 5 mom. samtidigt må åtnjutas i två eller flera förvärvskällor skall avdraget, med den inskränkning varom i 22 § 4 mom. stadgas, fördelas mellan förvärvskällorna i förhållande till nettointäkten av förvärvskällorna sådan denna skulle ha varit om extra avdrag ej förekommit.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971, dock att äldre bestämmelser alltjämt skola gälla vid 1971 års taxering samt vid eftertaxering för 1971 och tidigare år.

2. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till
känna vad i motionen anförts angående aktiesparande.

Stockholm den 20 januari 1970

Yngve Holmberg (m)

Leif Cassel (m)

Astrid Kristensson (m)

Staffan Burenstam Linder (m)

Rolf Eliasson (m)
i Moholm

Tage Magnusson (m)
i Borås

Carl Eric Hedin (m)

Karin Wetterström (m)
